

Славјанка Димова

Вера Ангеловска

Марина Васић Стефановска

МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ

ЗА VI РАЗРЕД

ДЕВЕТОГОДИШЊЕГ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА

Автори

Славјанка Димова
Вера Ангеловска
Марина Васић Стефановска

Уредник

Славјанка Димова
Вера Ангеловска
Марина Васић Стефановска

Илустратор

Славјанка Димова
Вера Ангеловска
Марина Васић Стефановска

Рецензенти:

мр Снежана Димчевска
Младен Костадинов
Бојан Станковић

Лектура: Татјана Нанкова

Компјутерска припрема: Весна Горјанска Кржева

Превод: Билјана Спасовска

Службена редакција: проф. др. Ивица Зорић

Лектура: Нена Ристић Костовска

Издавач: Министерството за образование и наука Републике Македоније

Штампа: Графички центар доел, Скопје

Тираж: 50

Одлуком за одобравање и употребу уџбеника из предмета Музичко образование за 6 разред деветогодишњег основног образовања са бр. 22-1109/1 од 23.06.2011 године донесене од Националне комисије за уџбенике

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св.Климент Охридски", Скопје
АВТОР: Димова, Славјанка - автор
ОДГОВОРНОСТ: Ангеловска, Вера - автор // Васић Стефановска, Марина - автор
НАСЛОВ: Музичко образование за VI одделение: деветгодишно основно образование
ИМПРЕСУМ: Скопје : Министерство за образование и наука на Република Македонија, 2011
ФИЗИЧКИ ОПИС: 66 стр. : илустр. ; 28 см
ISBN: 978-608-226-288-8
УДК: 373.3.016:78(075.2)=163.3
ВИД ГРАЃ : монографска публикација, текстуална граѓа, печатена
ИЗДАВАЊЕТО СЕ ПРЕДВИДУВА: 07.11.2011
COBISS.MK-ID: 89108234

Поштовани учениче!

Откривене музичке тајне биће ти и даље путоказ кроз свет музике.

Уживаћеш у звуцима мелодије различитих жанрова и открићеш да оне увек стварају исти осећај – радост и жељу за поделу среће, маште и пријатељства.

Доживећеш осећај гордости, јер си допринео за успех при интерпретацији песме. Једноставне мелодије које ћеш испунити Орфовим инструментима дочараће ти атмосферу дружења, сарадње и радости у великим оркестрима. Композиције које ћеш слушати отвориће ти врата у царство звукова, упознаће те са животом и стваралаштвом домаћих и страних композитора. У неким ћеш препознати народне музичке инструменте и душа ће ти затреперити од звукова прошлости, тако вешто истканих у садашњости.

Знања из свих осталих предмета као и твоја креативност помоћиће ти да изразиш своје доживљаје, размишљања и утиске са часова музичког образовања.

Зато, корачај сигурно, прати путоказ, зато што..... Ко зна, можда твоја звезда сија на музичком небу.

Од аутора

Проширивање обима тонова

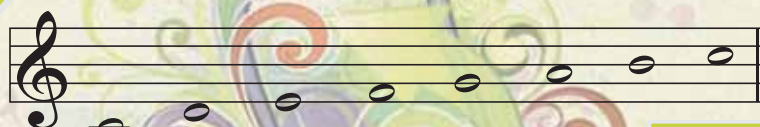
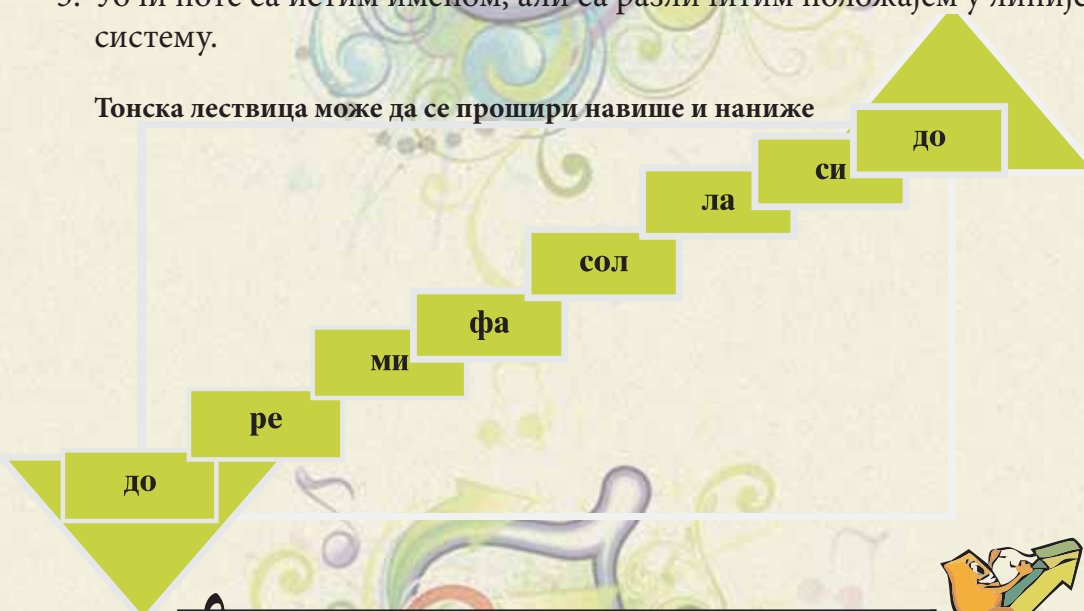
Да се њодсейимо:

Задаци:

1. Именуј изучене ноте абecedним именима!
2. Певај изучене тонове солмизацијским именима!
3. Уочи ноте са истим именом, али са различитим положајем у линијском систему.

Тонска лествица може да се прошири навише и наниже

до1
наниже

до2
навише

За проширивање тонског обима наниже употребићемо помоћне линије — које се пишу на истом растојању као линије у линијском систему.

Упамти!

Ноте се пишу:

- на помоћној линији;
- испод помоћне линије;
- изнад помоћне линије.

Положај тона си - h (мало)

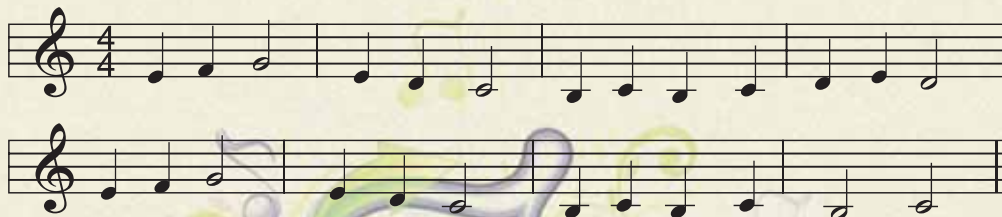
Нота **си - h мало**, пише се испод прве помоћне линије линијског система.
Од тона **си1 - h1** је удаљена наниже за осам ступњева (октава).

Тонска лествица са проширеним обимом тонова наниже:

Мелодијска вежба

„Ре, си, до“

С. Димова

Задатак:

1. У музичкој свесци напиши тонску лествицу са проширеним обимом тонова наниже.

„За све нас” (песма о домовини)

Музика и текст: Миодраг Нечак

Као сунце жуто, сјајно са неба што светли,
и мази моју земљу, моја поља.
Као месец што баца од сребра прашину,
тако дечји смех мази, радост дарује.

После ноћи, дан иде, светлост нам
носи, после суше, киша пада, вода налева.
После туге, радост иде, срећа бескрајна,
сва деца, опет, са осмехом ће мазити.

Дајте руке иста мисао све нас води
исто небо, иста земља, иста вода је.
Дајте руке преко реке, преко планине.
Све ствари што нас деле да су мостови.

Као мајка што чува дете у сну, тако ова
земља наша да нам дом да.

Задатак:

1. Свој доживљај искажи преко ликовног стваралаштва.

Положај тона ла - а (мало)

Нота ла - а мало се пише на другој помоћној линији испод линијског система.
Од тона ла¹ - а¹ удаљена је наниже за осам ступњева (октава).

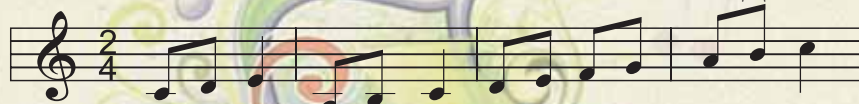

Мелодијска вежба

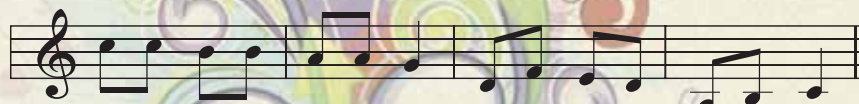

Солмизацијска њесма

С. Димова

До, ре, ми, ла, си, до, ре, ми, фа, сол, ла, си, до.

Но-ти си пи - шу - ва - ме за да ги на - у - чи - ме.

Цртичка, главичка
полна празна одлучна!
До, до, си, си, ла, ла, сол,
ре, фа, ми, ре, ла, си, до.

Цртицаа, главица,
пуна празна одлучи!
До, до, си, си, ла, ла, сол,
ре, фа, ми, ре, ла, си, до.

Задатак:

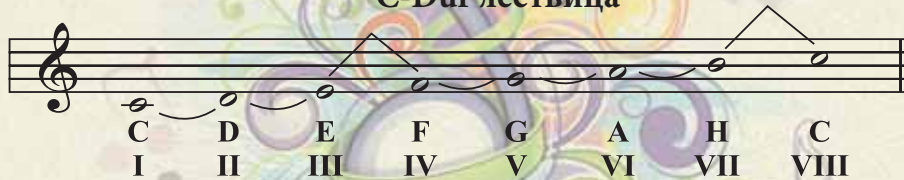
1. У музичкој свесци напиши тонску лествицу са проширеним обимом тонова наниже.

Тонски род

Тонске лествице могу да буду различитог рода:

- тонски род - дур (**dur**)
- тонски род - мол (**moll**)

C-Dur лествица

Основна лествица C-dur припада тонском роду дур.

Свака дурска лествица има овакав распоред целих и половине степена:

Знак за цео степен —

Знак за полустепен ^

Молске лествице се граде од тона који се налази на VI (шестом) ступњу дурске лествице.

Када тон на VI ступњу дурске лествице постаје први тон (I ступањ) на новој лествици, ствара се молска лествица.

Постоје три врсте молских лествица : природна, хармонијска и мелодијска врта. Молске лествице, као и дурске, препознајемо по распореду целих степени и полустепена.

Природна врта молске лествице :

Упамти!

Молске лествице се граде од тона који се налази на VI (шестом) ступњу дурске лествице.

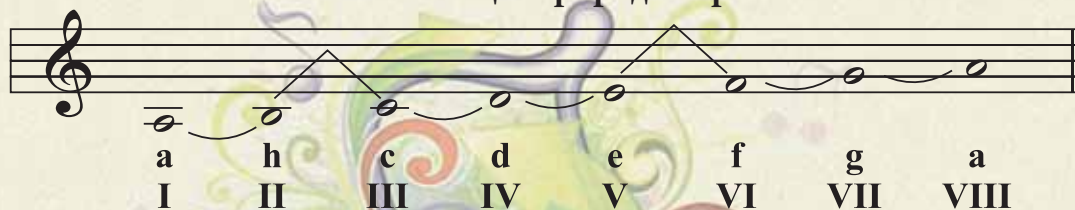

a-moll лествица - природна врста

Са VI ступња на лествици C-Dur-a од тона а ствара се тонска лествица a-moll.

a-moll лествица- природна врста

Распоред целих и полуступњева у молској лествици- природне врсте, на-ниже, је исти као и навише.

Упамти!

Природна врста a-moll лествице има полустепен између II-III и V-VI ступња.

Активност:

1. Певај a-moll лествицу навише и наниже заједно са твојим наставником!
2. У музичкој свесци напиши лествицу a-moll природне врсте.

Тетракорд

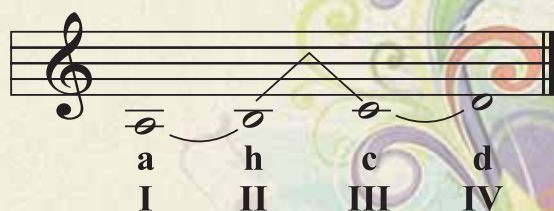
a-moll лествица - природна врста

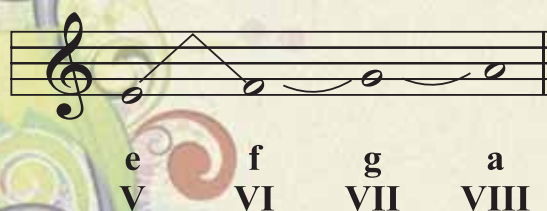
a-moll лествица- природна врста може да се подели на два дела које називамо тетракорди.

Тетракорд представља низ од четири тона

Први тетракорд

Други тетракорд

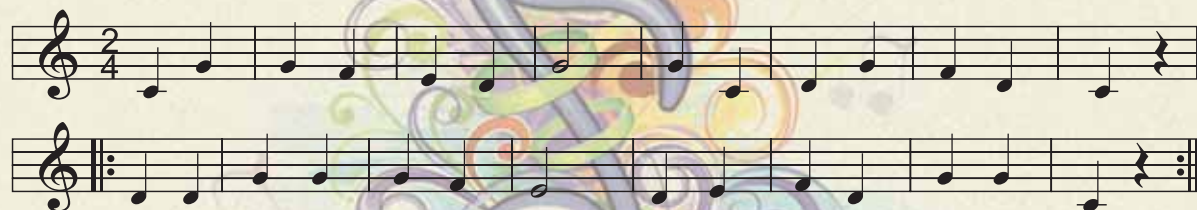
Задатак:

1. Напиши **a-moll** лествицу - природне врсте и обележи тетракорде у различитим нијансама.
2. Буди креативан и употребом ИКТ изради цртеж a-moll лествице - природне врсте и њене карактеристике: имена, ступњеве, степене и тетракорде.

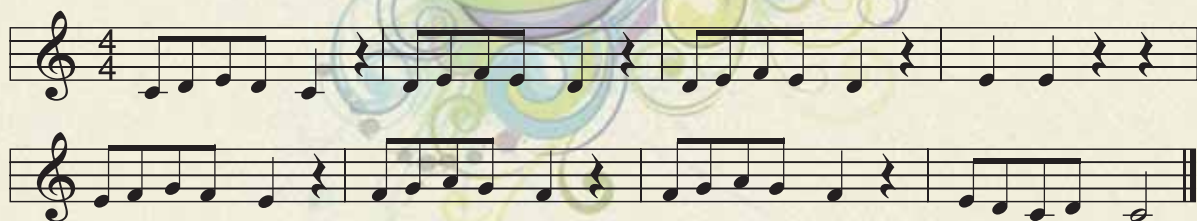

Певамо и свирамо у C-dur-у и a-moll – у природне врсте

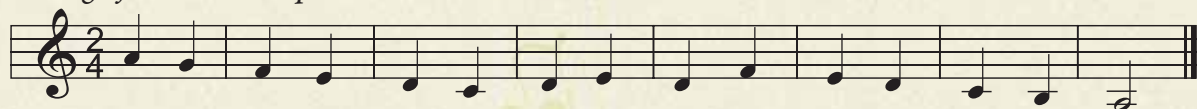
Мелодијска вежба бр.1

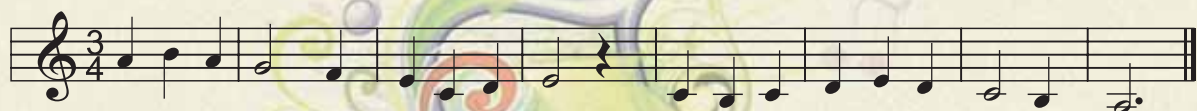
Мелодијска вежба бр.2

Мелодијска вежба бр.3

Мелодијска вежба бр.4

Мелодијска вежба бр.5

Задатак:

1. Одреди тонски род мелодијских вежби.

Волфганг Амадеус Моцарт „Турски марш”

Волфганг Амадеус Моцарт је један од најзначајнијих аустријских композитора и музичара свих времена. Његова дела остављају трајни утисак на слушаоца, па се зато и данас слушају и изводе.

Мали Моцарт
„чудо од детета”

Сазнај више:

Мали Моцарт је наступао на многобројним концертима. Путувао је Европом са својим оцем и старијом сестром. Публика се дивила генијалности малог извођача и композитора ради чега је био назван „чудо од детета”.

Поред клавира добро је свирао и виолину . Дечја безбрижност и весели темперамент су одлика његовог раног стваралаштва.

За време његовог кратког живота неуморно и брзо је стварао, мотивисан од свега што га је окруживало.

„Турски марш”

У 18. веку у земљама Европе почели су да се прихватају елементи турске културе. Из тих разлога трећи став сонате за клавир, Моцарт је насловио „*a la turca*” или „Турски марш”.

Турски марш почиње милозвучном распеваном мелодијом у мол-у , после које следи мелодија која има ведар, маршовски карактер у дур-у.

Мелодија „Турског марша” је једна од најпопуларнијих мелодија данас. Са великим интересом је изводе и слушају и деца и одрасли.

Моцартова радна соба

Марш је композиција у дводелном такту са наглашеним ритмом. Најчешће се изводи на свечаностима где има свечаних поворки цивила или војника, у пратњи бубњева и дувачких инструмената.

Задаци:

1. Поделите се у групе (на девојчице и на дечаке) и корачајте у одговарајућим ритму мелодије (девојчице-мол, дечаци-дур).
2. Истражуј о животу и стваралаштву В.А. Моцарта и изради албум.

Интервали

Да се појасмо:

Растојање између било која два тона у тонској лествици зове се интервал. Сваки интервал има своје **име** и **величину**.

Тонове интервала можемо да певамо или свирамо посебно (један по један) и заједно (истовремена звучност два тона).

Интервале које изучавамо:

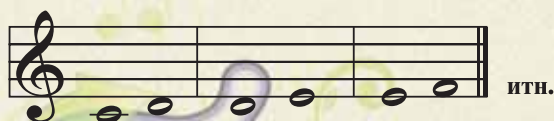
прима

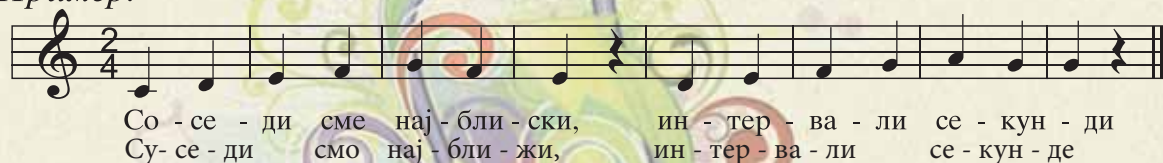
Пример:

секунда

Пример:

октава

Пример:

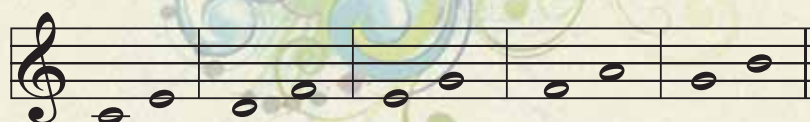

Интервал терца

Активност:

1. Поделите се у парове. Напишите тонове: до1 и ми1; ре1 и фа1; ми1 и сол1; фа1 и ла1; сол1 и си1.
2. У мелодијској вежби именуј и отпевај тонове који се налазе између њих. Да ли постои мелодијско растојање између тонова? Откриј за колко тона су удаљени тонови један од другог?
3. Отпевај тонове у нотним трајањима по твоме избору.

Између тонова у наведеним примерима имамо мелодијско растојање од три тона. То мелодијско растојање се зове терца.

Мелодијско растојање од три тона се зове терца

Име имам терца ја

С. Димова

Ма - ла и - ли го - ле - ма и мам и - ме тер - ца јас,
Ма - ла и - ли ве - ли - ка и мам и - ме тер - ца ја,
го - ре до - ле за - пеј - те ме - не да ме чу - е - те.
го - ре до - ле пе - вај - те ме - не да чу - је - те.

Упамти!

Мелодијско растојање од три тона се зове терца.

Интервал кварта

Активност:

Ова активност је предвиђена за индивидуални облик рада.
Одреди, именуј и напиши име четвртог тона, почевши од наведеног тона у датом примеру:

навише

до1 - - фа ре - - ? ми - - ? фа - - ?

наниже

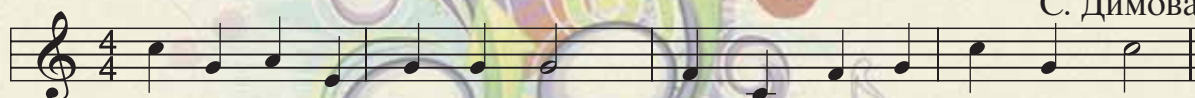
до2 - - сол си - - ? ла - - ? сол - - ?

Уз помоћ наставника напиши и именуј примере у музичкој свесци.
Шта запажате? Између тонова постоји мелодијско растојање од четири тона. То мелодијско растојање се зове **кварта**.

Мелодијско растојање од четири тона се зове кварта

Скачи, скочи четири

С. Димова

Скок-ни рип - ни че - ти - ри, квар - та ти ќе нап - ра - виш.

Ска-чи ско-чи че - ти - ри, квар - ту ти сад нап - ра - ви.

Скокни, рипни, почуј ти,

доле, горе, застани.

Упамти!

Мелодијско растојање од четири тона се зове кварта.

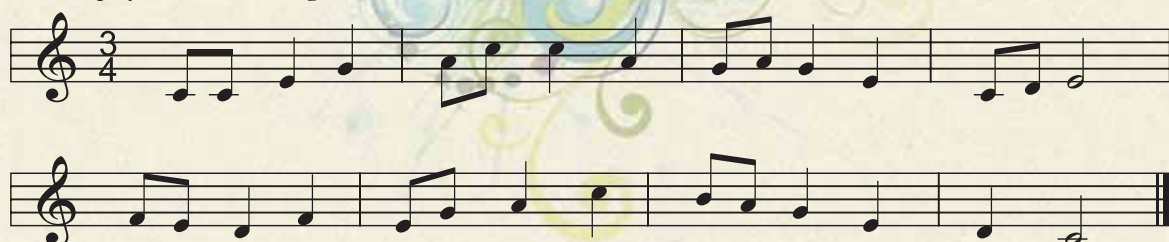

Мелодијске вежбе са интервалима терца и кварта

Мелодијска вежба бр.1

Мелодијска вежба бр.2

Мелодијска вежба бр.3

Мелодијска вежба бр.4

Задаци:

1. Уочи и именуј интервале терца и кварта.
2. Покушај да створиш мелодијску вежбу са интервалима терца и кварта.

Из новоѡ свей

Антонин Дворжак

The first system of the musical score consists of four staves. The top two staves are for flutes, both in 4/4 time. The third staff is for woodwinds (oboes, clarinets, bassoons) and the bottom staff is for percussion (snare drum, cymbals, triangle). The music is in 4/4 time and features a melody in the upper staves and a rhythmic accompaniment in the lower staves.

The second system of the musical score consists of four staves, identical in instrumentation to the first system. It concludes with a double bar line and the word "fine" written above the staff.

The first system of music consists of four staves. The top two staves are in treble clef and contain melodic lines with eighth and quarter notes. The bottom two staves are in bass clef and contain rhythmic patterns with eighth notes and rests. The music is written in a common time signature.

The second system of music consists of four staves, similar in structure to the first system. It features melodic lines in the upper staves and rhythmic patterns in the lower staves. The notation includes notes, rests, and dynamic markings.

DC al fine

Интервал квинта

Активност:

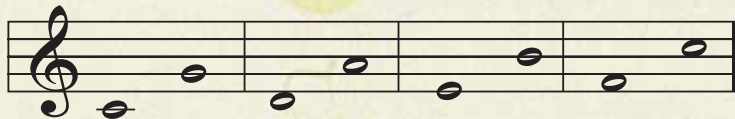
1. Формирајте групе од по пет ученика . Свака група нека одреди почетни тон од којег ће испевати пет тона навише и наниже . Почетни и завршни тон запишите у музичку свеску.

Шта опажете?

Између тонова постоји мелодијско растојање од пет тонова. То мелодијско растојање се зове квинта.

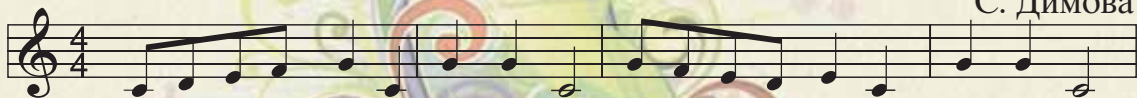
Мелодијско растојање од пет тонова се зове квинта

2. Отпевај квинте у нотним трајањима по твом избору.

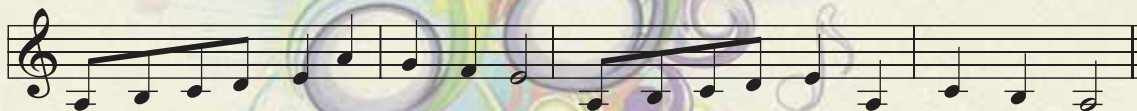
Овако звучим ја

С. Димова

Ин-тер-вал сум квин-та сол, сол, до. То-но - ви си ре-дам јас на час.

Ин-тер-вал сам квин-та сол, сол, до. То-но - ве сад ре-ђам ја за час.

Ла, си, до, ре, ми, ла, сол, фа, ми, не - ко - гаш и ва - ка зву - чам јас.

Ла, си, до, ре, ми, ла, сол, фа, ми, не - ка - да о - ва - ко зву - чим ја.

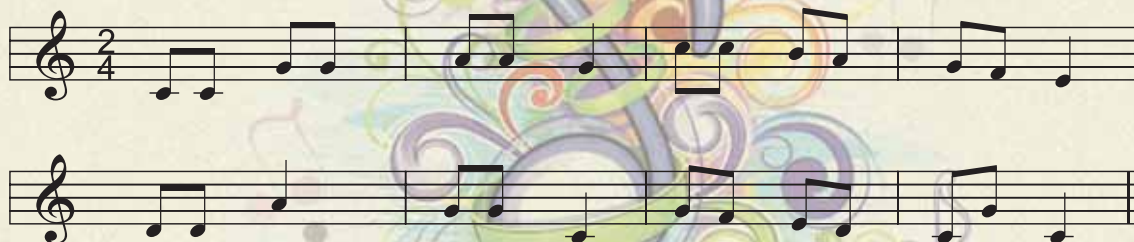
Упамти!

Мелодијско растојање од пет тонова се зове квинта.

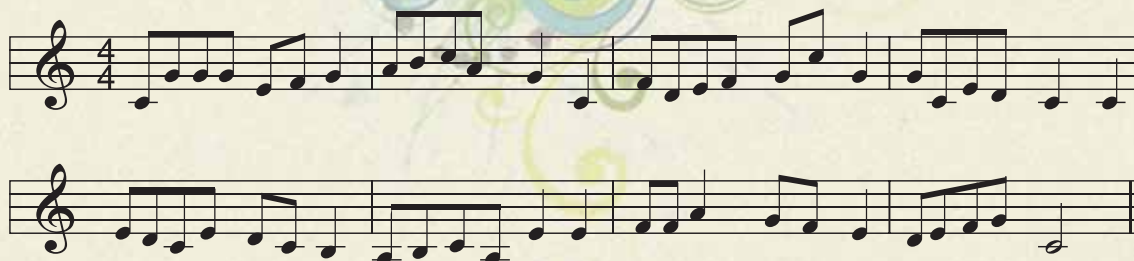

Мелодијске вежбе и песме са интервалом квинта

Мелодијска ввжба бр.1

Мелодијска ввжба бр.2

Мори сваке...

народна

Мо - ри сва - ќе, ка - ка - ра - ќе, дос, дос, дос, дос,
мо - ри сва - ќе, ка - ка - ра - ќе, дос, дос, дос.

Оро

Музика: Стефан М. Гајдов

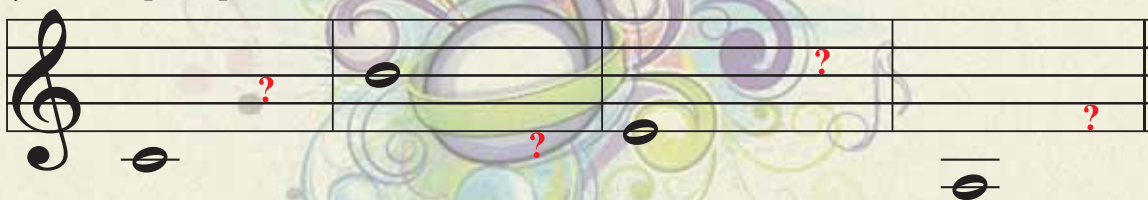
Интервал секста

Активност:

1. У музичкој свесци, у датом музичком примеру, запиши тон на месту упитника.

Музички пример:

2. Именуј дате тонове.
3. Именуј записане тонове.
4. Именујте, и испевајте тонове који се налазе између два тона.

Шта ојачаи?

Између два тона постоји мелодијско растојање од шест тона. То мелодијско растојање се зове секста.

Мелодијско растојање од шест тонова се зове секста.

5. Поделите се у две групе. Прва група нека пева први тон, а друга група нека пева други тон од датих примера за интервал сексту.

Упамти!

Мелодијско растојање од шест тонова се зове секста.

Мелодијске вежбе и песме са интервалом секста

Мелодијска ввжба бр.1

Мелодијска ввжба бр.2

Љубавна ѝрича

Френсис Леј

Собрале му се набрале

народна ѝесма

Со - бра - ле ми се - - - - , на - бра - ле,
со - бра - ле ми се - - - - , на - бра - ле,
си - те ми мо - ми плет - вар - ки,
си - те ми мо - ми плет - вар - ки.
Дај, ли - ду, ли - ду, ли - ду - ду,
дај, ли - ду, ли - ду, ли - ду - ду.

Интервал септима

Активност:

1. Напиши тонове: ла мало - сол1; си мало - ла1; до1 - си1; ре1 - до2.
2. Именуј и отпевај тонове који се налазе између њих.
3. Одреди колико је мелодијско растојање између тонова.
4. За колико тонова су удаљени тонови један од другог?

Између тонова постоји мелодијско растојање од седам тонова. То мелодијско растојање се зове септима.

Мелодијско растојање од седам тонова се зове септима.

5. Отпевај септима у нотним трајањима од целе и половине ноте.

Седам ноћа

Се-дум но - ти на - ре-ди, до, си, до, уш - те се-дум до-да - ди, ла, си, до.
Се-дам но - ти ре - ђај-ти, до, си, до, и - јоше се-дам до-дај - ми, ла, си, до.

Редам ноти нагоре, до, си, до,
уште еднаш надолу, ла, си, до.

Упамти!

Мелодијско растојање од седам тонова се зове септима.

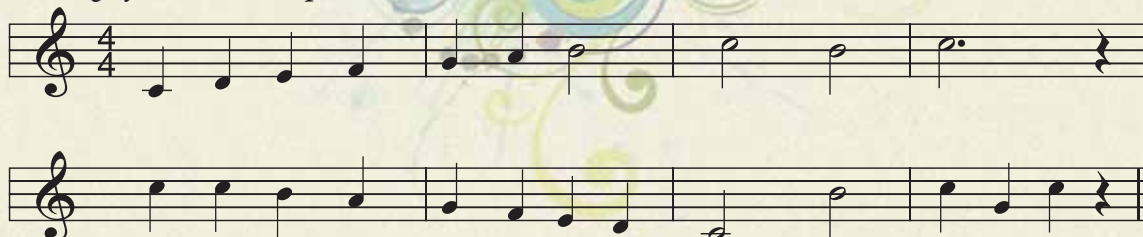

Мелодијске вежбе и песме са интервалом септима

Мелодијска ввжба бр.1

Мелодијска ввжба бр.2

Стојан ми болен лежеше

народна њесма

Сто - јан ми - - - - - бо - лен ле - же - ше,
на ви - со - - ки - те чар - да - ци, ле - ле,
на ви - со - - ки - те чар - да - ци.

Задаци:

1. У мелодијским вежбама, уочи и именуј тактове где је употребљен интервал септима.
2. Именуј тонове интервала септима у песми „Стојан ми болен лежеше”.

Јесен

(по нотама)

Музика: С. Димова

Е-сен злат-на, жол-та, пов-тор-но ни дој - де. Ле - то топ-ло ми - ло,
1. ве - се - ло ни прој - де. 2. ве - се - ло ни прој - де.

Есен златна, жолти лисја тажно рони,
јата птици, мали, времето ги гони.

Плодови во корпи таа нам ни носи,
тревата во поле, таа пак ја коси.

Задачи:

1. Уочи карактер песме Јесен”.
2. Одреди тонски род (мол или дур), у којем је написана песма.

Шећерна мелодија

The image displays a musical score for the piece "Шећерна мелодија" (Candy Melody). It consists of two systems of three staves each, all in 4/4 time. The first system contains the first six measures of the piece, and the second system contains the final six measures. Each staff is accompanied by a small icon of a flute. The music is written in treble clef and features a simple, rhythmic melody with eighth and quarter notes. A large, faint watermark of a musical staff with notes is visible in the background.

Врсте музичког извођења

Упамти!

Основна подела музике према извођењу је на:

- вокалну,
- инструменталну,
- вокално-инструменталну .

Из стваралаштва Запре Запрова

Запро Запров је рођен 1947. године. Он је истакнути македонски хорски диригент и професор на Педагошком факултету у Скопљу.

Своје стваралаштво је највише усмерио ка аранжирању хорске музике за дечје и омладинске хорове.

Зайро Зайров

Од 1973. године континуирано ради са дечјим хоровима „Извор” и „Развигорец”. Оснивач је омладинског женског хора „Рустико”.

У концертној каријери реализовао је преко 2500 концерата у Македонији и свету. Аутор је око 100 (стотину) дела. Организује едукативне семинаре из области педагошко-хорске делатности у Македонији, Бугарској и Јапану. За посебан допринос у култури и уметности добио је награду „11. октомври”.

„Коледе”

У композицији „Коледе” описани су коледарски обичаји из ауторовог детињства. Коледарчићи су деца која су се у рано јутро (на Бадњи дан) окупљала на сред села носећи штапове и звончиће. Посећивала су куће и певала коледарске песме, а за узврат добијала кестење, јабуке, бомбоне и колачиће. Коледарчићи.

**Коледица, Варварица,
а по неа Василица,
еднаш ми е во година
како цвеќе во градина.**

**Бакшиш, бакшиш, паричка.
Баба меси баничка,
во баничка паричка.
„Дајте една баничка!
Коледе, бабо костенче!”**

Задаци:

1. Каква врста композиције је „Коледе”, према начину извођења?
2. Истражуј о коледарским обичајима у твом крају.

Музичко изражавање и стварање (модел асоцијација)

Активност:

Демонстрација за пример:

Музичка асоцијација за препознавање слушаних музичких дела.

инструменти	Аустрија	плес	тамна	вода
концерт	валцер	двоје	црвена	тече
диригент	композитор	бечки	бела	дуга
?	?	?	?	?
Коначни одговор?				

Асоцијација као модел изражавања и стварања може често да се примењује за откривање музичких садржаја:

- откривање наслова песме или музичког дела;
- откривање појма музичке писмености;
- откривање појма музичког фолклора;
- откривање појма музичке граматике итд.

Врста и облик рада:

Активност може да буде групна или индивидуална.

Израда модела асоцијације садржине различитих тема или једне теме. Одговор колоне и коначни одговори не треба да буду унети.

Откривање решења асоцијације.

Јохан Штраус „На лепом плавом Дунаву”

Јохан Штраус

Јохан Штраус млађи је познати аустријски композитор, диригент и виолиниста. Осим валцера компоновао је полке, маршеве, мазурке, оперете и друга дела.

Валцер се као игра одавно играо у селима и градовима. У 19. веку улази у аристократске салоне и царске дворове и прераста у игру са одмереним и елегантним покретима. Штраус је класични бечки валцер уметнички усавршио и поставио на ниво концертног музичког дела. Његова стваралачка инвентивност посебно се запажа у музичкој раскоши и величанствености валцера. Овако савршени облик за плес, је нови изазов за Штрауса да створи бечки валцер, и да у Аустрији створи традицију за неговање других врста плесова.

Споменик сећања
Краљу валцера
Штраус (млађи)

„На лепом плавом Дунаву”

Музика композиције „На лепом плавом Дунаву” је блиска слушаоцу, буди осећаје свечаности, задовољства, распеваности и зато је освојила публику у целе свету.

Да ли знате?

Валцер „На лепом плавом Дунаву”, Аустријанци сматрају незваничном химном.

Задаци:

1. Одреди врсту музичког извођења.
2. Након слушања композиције „На лепом плавом Дунаву” изрази твоје доживљаје преко ликовног или литературног изражавања и стварања.

Стварамо и свирамо

(Музичко изражавање и стварање преко свирања музичких целина)

Активност наставника:

Демонстрација извођења музичке целине.

а) Извођење музичке целине са мелодијским и ритмичким инструментима - питање?

б) Подела музичке целине са мелодијским и ритмичким инструментима - одговор.

Упознавање са начином реализације музичког изражавања и стварања преко свирања музичких целина. Формирање четири групе ученика.

Реализација активности:

Активност број 1.

- Наставник демонстрира мелодијску музичку целину - питање.

Борјано, Борјанке

- Прва група понавља музичку целину - питање, са мелодијским инструментима.
- Наставник демонстрира ритмичку музичку целину - питање.

- Друга група понавља музичку целину - питање, али са ритмичким инструментима.

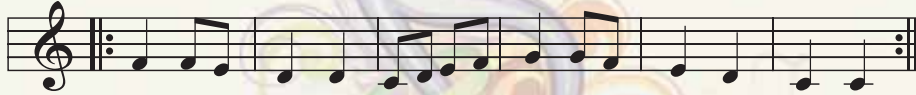
У продужетку активности ученици треба да свирају заједно.

Активност број 2.

- Наставник демонстрира мелодијску музичку целину - одговор.

- Прва група понавља музичку целину - одговор, мелодијским инструментима.
- Друга група понавља музичку целину - одговор, али ритмичким инструментима.

- Друга група понавља музичку целину - одговор, али ритмичким инструментима.
У продужетку активности ученици треба да свирају заједно.

Активност број 3.

- Наставник демонстрира мелодијску музичку целину - питање и одговор.
- Прва група понавља музичку целину - питање и одговор, али мелодијским инструментима.
- Наставник демонстрира ритмичку музичку целину - питање и одговор.
- Друга група понавља музичку целину - питање и одговор, али ритмичким инструментима.

У продужетку активности ученици треба да свирају заједно. Ова активност се може реализовати на више изучених песама или слушаних музичких дела.

Елко, елко (по слуху)

Музика: С. Гајдов

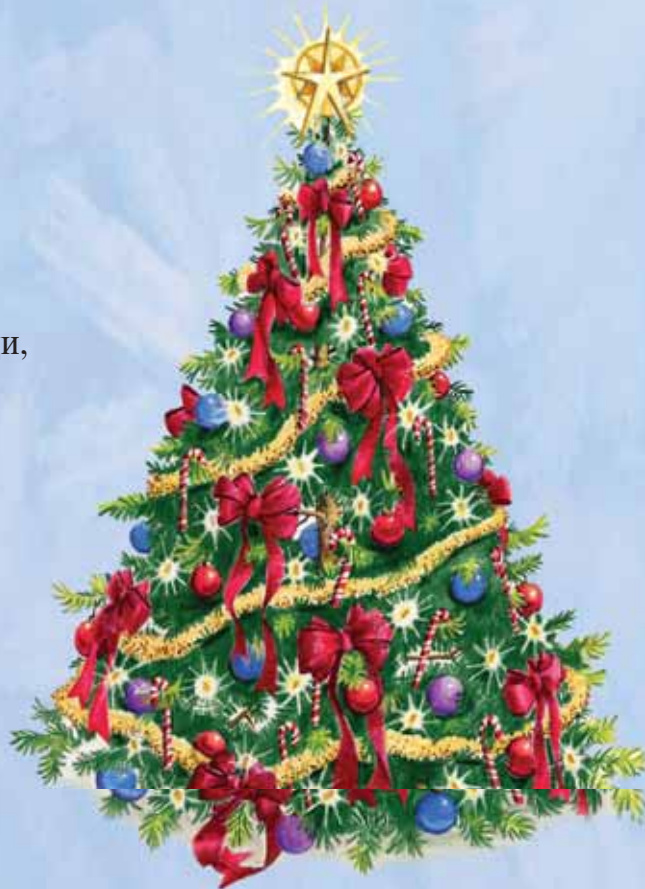
Сре-де со-ба ви-со-ко ел-ка-та ми сто-и,
и ја кра-сат и-гра-чки, во ил-ја-да бо-и.
Ел - ко, ел - ко, по - рас-ни у - ште две три пе - ди
за да мо - же Де - до Мраз, да - ро - ви - да ре - ди.

Тука е играчката
вчера што ја сонив
многу, многу играчки,
многу лампиони.

реф: Елко, елко,
порасни уште две-три педи,
за да може Дедо Мраз,
дарови да реди.

Снежана од гранките,
милно ми се смее
и ми вели весело,
секој нека пее.

реф: Елко, елко...

Задачи:

1. Изради честитку за Нову годину.

Зима (по слуху)

С. Димова

Дој - де зи - ма снеж - на бе - ла еј, хај, хај,
ма - ли де - ца че - та це - ла еј, хај, хај.
И - гри пес - ни сег - де е - чат тра - ла - ла,
де - ца ма - ли сан - ки влечат тра - ла - ла.
Дој - де зи - ма снеж - на бе - ла еј, хај, хај,
ра - дос - та е се - га це - ла еј, хај, хај.

Дојде зима снежна бела еј, хај, хај,
мами деца, чета цела еј, хај, хај.

Игри, песни сегде ечат тра, ла, ла,
деца мали санки влечат тра, ла, ла.

Дојде зима снежна, бела еј, хај, хај,
радоста е сега цела еј, хај, хај.

Задатак:

1. Опиши један зимски доживљај који ти је остао у сећању.

Фолклор

Да се њојсејимо:

Народни музички инструменти

Сваки регион у Републици Македонији има карактеристичне инструменте. У централном делу Републике, заступљене су зурле и гајде у пратњи малог добошчића или даира. У западном делу Македоније, у дебарском крају познате су велике зурле у пратњи великог бубња. У источним пределима Македоније омиљени инструмент је тамбура, а посебно ћемане.

Класификација народних инструмената према начину добијања звука

Слушамо народна кола

Македонска народна кола имају важно место у нашем фолклору и музичкој традицији. Она заслужују посебно место јер садрже мелодичност, разиграност, карактеристични ритам и изазивају усхићење. У њима су изражена осећања и расположења у развоју друштвеног и културног живота нашег народа. У зависности од стила, кореографије и обичаја који су повезани са њима, кола се могу поделити у пет регионалних група:

западни

југозападни

јужни

северни

источни

Праћена су народним инструменџима: гајдом, зурлом, бубњем, кавалом, тарабуком, утом, даирама или оркестром чалгија (састав класичних, народних и оријенталних инструмената).

народни инструменџи

„*Невесињско*” је оригинално женско коло у којем се приказује достојанство, гордост и лепота македонске невесте. Иако има једноставне кораке, стил игре и пребогате ношње остављају дубоки утисак.

„*Мариовска ѿресеница*” је женска игра из Мариова. Инспирисана је обичајима везаним за Чисти понедељак, први дан ускршњег поста, када се чистила цела кућа. Има оригиналне и богате ношње.

„*Русалије*” је обредна мушка игра карактеристична за ђевђелијски региони игра се у време такозваних некрштених дана, између Бадње вечери и Божића. Игра има симболику и представља борбу добра и зла.

„*Койачка*” је изворно, мушко, саборско коло радног карактера. Има четири играчке целине: шетаница, ситно, пребацивачка и копачка. Игра се целом стопалу. По карактеру је брзо и темпераментно коло. Преко игре приказује се обрађивање земље.

„*Заиграло коло*” има кореографску постављеност. Истоимена, народна песма из скопског краја је инспирација да се створи ово коло. Оно приказује весеље младих који се надигравају и дочаравају простор на среди ни села.

„*На сред села*” је коло карактеристично за Повардарје. Кроз песме (*Ово је село, Сиѿан камен до камена, Синоћ ѿе ѿслах на воду ћерко, Шѿо се сабор сакуѿио*) и игре представља се свакодневни сеоски живот и дешавања на сред села као центра социјалног живота младих.

Задаци:

1. Слушајте кола по избору.
2. Именујте народне инструменте које сте препознали у музичким примерима.
3. Покушајте да заиграте коло које знате.

Музички фолклор

(народни музички инструменти)

I корак

Планирање и организовање

- упознавање са пројектним активностима; истраживање и прикупљање података о народним музичким инструментима;
- формирање група, према афинитетима ученика.

II корак

Истраживање

- прикупљање материјала (слике инструмената, слике народних инструменталних састава, аудио-снимци, записи интервјуа, видео-снимци, записи музичких догађаја, израда албума, аудио ЦД –а или презентација у Powerpoint-у);
- сређивање и селектирање материјала.

III корак

Уређивање

- одабирање модела презентације;
- техничко уређивање;
- естетско уређивање.

IV корак

Презентација

- усмена презентација уз демонстрацију аудио снимака;
- презентација хамерима и аудио снимцима;
- видео презентација у Power Point-у,
- са музичком позадином;
- израда књиге-албума;
- друга врста презентације по избору ученика.

V корак

Очекивани резултати

- успешна презентација.

Зурла

*Марамница се врши бела
у граду и у селу.
Зурле у коло зову
младо и старо да усјане.*

Т. Нанкова

Зурла је дувачки инструмент врло гласног и продорног звука и готово увек је у пратњи бубња. Направљена је од ораховог, шљивиног или другог дрвета.

Основни делови инструмента су: **купаста цев, славац и медник**. **Купина цев** има осам мелодијских отвора, седам на предњој страни и један за палац на задњој страни, као и издувне рупе при доњем делу. Славац је кратка цев у облику слова „Г”. У доњем делу је изрезан на два места (једно до другог), где је смештен **медник**. Он се састоји од краће лимене цевчице, усађене у центар лимене кружне плочице. На горњем крају цевчице навлачи се двојезична писка од трске, причвршћена на доњем крају.

Тон се производи дувањем у двојезичну писку од трске. Тако се уноси ваздух у инструмент при чему се ствара тон. Отварањем и затварањем отвора прстима обе руке, добијају се тонови различите висине.

Да ли знате?

Инструмент зурла, се код Албанаца назива - сурља, код Турака - зурна, а код Рома - сурла.

Жељко Десџановски

зурла

Гоце Димовски

Препорука за слушање:

„Македонско коло” у извођењу Гоцета Димовског.

Кавал

*Ја сам од јасеновог њарчења
кавал Кавалчић њанког вранића,
малог Стојанчења
у њланини чобанчића дарчић.*

Т. Нанкова

кавал

Кавал је дувачки инструмент врсте уздужних флаута, отворен на оба краја. Израђује се од јасеновог дрвета, богато орнаментиран целом дужином. На сваком кавалу има осам мелодијских отвора, седам на предњој страни и један за палац на задњој страни.

При свирању кавал се држи обема рукама. Дува се на горњем заостреном отвору, тако да уста обухватају за дување. Кавал звучи топло и тужно. Раније је био само овчарски инструмент. Употребљавао се у пару с тим што један води мелодију, а други има улогу пратње. Након Другог светског рата кавали се користе као мелодијски ансамблови, инструменти ансамблова у различитим инструменталним саставима.

Ангеле Димовски

Да ли знате?

Ангеле Димовски и Стефче Стојковски су познати израђивачи народних инструмената. Доказ њихове посвећености и љубави ка народним инструментима је њихова инструменталистичка делатност.

начин свирања

Препорука за слушање:

Коло у извођењу Ангелета Димовског.

Гајда

Гајда је двогласни традиционални, македонски, народни, дувачки инструмент. Држи се испод руке и с времена на време пуни се ваздухом. Инструмент се састоји од четири дела: **мех, гајдарка, дувало и брчало.**

Кожа или **мех** гајде је основни и најпрепознатљиви дувало % део. Направљен је од штављене овчије или козје коже.

Гајдарка је музички најекспониранији део овог инструмента. Израђује се од дрвета: дрен, јасен, јавор, шимшир (зеленика) и од другог дрвета. Има седам отвора на лицу и један отвор на задњем делу за палац. Када се свира, инструмент се држи обема рукама. На гајдарки се изводи главна мелодија (први глас).

Дувало служи за пуњење меха гајде ваздухом .То је округласта дрвена цевчица дугачка 100 мм и израђено је у различитим облицима.

Брчало је направљено од три дела који се спајају. Његова величина износи од 550 - 750 мм. Оно производи континуирани тон (други глас). Док се свира на гајди, брчало може да буде пребачено преко рамена десне руке или да има слободни пад.

Да ли знате?

Крајем месеца маја, односно почетком јуна, у селу Долнени у прилепском крају одржава се Фестивал народних инструмената „Атанасовски”. У прве 22 године Фестивал је носио име највећег сакупљача народних умотвори-на Прилепчанина Марка Цепенкова.

Гајдарка, мех, брчало, дувало, за свирање није њојребно гудало. Гајдарчић, гајда, гајде, ако не свирам нема вајде.

Т. Нанкова

свирач на фести-валу у с. Долнени

Препорука за слушање:

Пајдушко коло у извођењу Пеце Атанасовског.

Фрула

фрула

*На сред села чесма шарена,
на сред села вода сѣудена,
ѿ ѿ ѿ ѿ зелени клас
од фруле на далеко чује се глас.*

Т. Нанкова

Фрула је традиционални македонски, народни, дувачки инструмент, сличан кавалу, али је нешто краћа. Прави се од ораховог, дреновог, јасеновог или јаворовог дрвета.

Има шест отвора и сужење на ваздушном стубу НА горњем крају. Тон се производи дувањем у горњем отвору инструмента. Отварањем и затварањем отвора прстима обе руке, добијају се тонови различити по висини. Док се свира, фрула се држи под углом од 45°. Најчешће се користи као солистички инструмент у пратњи других инструмената. У предањима је позната као овчарски солистички инструмент.

свирач на фрули

делови ископане фруле

Да ли знате?

Арапи употребљавају инструмент истог облика као наша фрула, назван "gasba", што значи „трска”. Ова два инструмента по облику и по начину производње тона су скоро исти.

Препорука за слушање:

Мелодија за соло-извођење на фрули

Дудук

*На мени се свири лако
јер имам ѓрло љесно. мали дудук
Свирам на две окљаве,
љо су дудучићи љрави.*

Т. Нанкова

дудучић

Дудук је традиционални македонски народни дувачки инструмент, равног краја. Израђује се од јасеновог, јаворовог или неког другог дрвета. Има облик ваљка, пресека од 25 до 30 мм. Израђује се у две величине: мали дудук величине 240-400 мм (дудучић) и велики дудук величине од 700-780 мм. (дудук). Дудук је често заступљен у народној инструменталној музици у Македонији. Звук му је чист и пријатан. При свирању држи се обема рукама, вертикално испред. Убраја се у овчарске солистичке инструменте. У Македонији је масовно распрострањен у свим областима.

дудук

Стефче Стојковски

Препорука за слушање:

Мелодија у извођењу на дудуку

Задатак:

1. Употребом ИКТ направи албум дувачких народних инструмената.

Из стваралаштва Живојина Глишића

Живојин Глишић

Један од најпрепознатљивијих савремених македонских композитора је Живојин Глишић. Рођен је 1954. године у Скопљу. Још од раних година започиње са музичком едукацијом. У почетку свира гитару, па клавир и трубу.

Дипломирао је и ради на Факултету за музичку уметност у Скопљу као професор на одсеку за музичку теорију, педагогију и композицију.

Од самог почетка његова музичка оријентација се креће ка упознавању и усавршавању џез-техника, па поред класичне теорије посвећује велику пажњу и проучавању џеза и јужноамеричке музике.

Његово стваралаштво изобилује вокалним, инструменталним и вокално-инструменталним делима. Најчешћа инспирација је богати македонски музички фолклор који кроз савремени композиторски језик и посебним познавањем џез техника звучи у богате хармоније.

„Јанин дан, Јанин ѿлес”

Инспирација за стварање композиције „Јанин дан, Јанин плес” (Jana's day Jana's dance) је македонска фолклорна традиција. Основни мотив је Јанино коло. У изворном и лаганом почетку народног кола појављује се раскошни звук гајде, праћене звуком кавала и жичаних инструмената. Благо крешендо у звуку гајде најављује ритмичку покретљивост која даје нову свежину интерпретацији.

У композицији „Јанин дан, Јанин плес” изазов за слушаоца је несвакидашњи инструментални спој и звук кавала, гајде, тамбуре, клавијатуре, бас гитаре и ударних инструмената.

Ова композиција је изведена на фестивалу Охридско лето - 2008.

Задатак:

1. Уочи и именуј народне инструменте у композицији „Јанин дан, Јанин ѿлес”.

Виножиџо

(слушамо и певамо песме о природи)

Музика и шекси: Ристо Самарџиев

Чи - ја ли ра - ка цр-та баш та - ка? Во о - сум бо - и
на не-бо сто-и. Со как-ва чет-ка си - ни-ло-то се бо - и? Баш так-ва сли-ка
та-му да сто-и. Штом-дожд-от пад-не та - а се ра-ѓа од об-лак сви-лен,
во по - ле па-ѓа. Пре-крас-ни бо-и не-бо-то кро-и сон-це што гре-е
пти-ца што пе-е. Ви - но-жи-то, ви-но-жи-то, ба-ба ве-ли су-ни-ца.
Ви-но-жи-то на не-бо и вса-пу-ни - ца. Ви - но-жи-то, ви -но-жи-то,
ба-ба ве-ли су - ни-ца. Ви-но-жи-то, на не-бо и вса - пу-ни-ца.

Со каква четка
синилото се бои?
Баш таква слика
таму да стои.

Прекрасни бои
небото крои,
сонце што грее,
птица што пее.

рефрен:

Виножито, виножито,
баба вели суница.
Виножито,
на небо и всапуница

Ликовно и литературно изражавање (дуга са бојама тонског рода)

Доживљавање тонског рода слушаног дела преко ликовног изражавања и стварања „Дуга”.

Активност:

Наставник демонстрира слику дуге - симбол тонског рода - дур, тамнијим бојама и сликом дуге - симболом тонског рода а- мол, светлијим бојама.

Активности наставника:

Демонстрација музичких примера у дурском и молском тоналитету.

Активности ученика:

Израда цртежа - дуга у тамнијим бојама, симбол за доживљавање дурског рода;

Израда цртежа - дуга у светлијим бојама, симбол за доживљавање молског рода

У наставку активности следи:

Индивидуална презентација израде ученика.

Дискусија и вредновање презентације.

Препорука:

Ова активност може да се реализује и у садржинама из наставне теме певање песама.

Тамбура

*Тужне звуке лијем
о анами ѿесме ѿевам.*

*О љубави ѿолико чистѿој
О нашој љубави истѿој.*

Т. Нанкова

ѿамбура

Тамбура је традиционални македонски, народни, жичани инструмент. У Македонију су га донели Турци у 14. и 15. веку. Израђује се од липовог, јаворовог, крушковог и друге врсте дрвета.

Тамбура је састављена од три дела: **корпус (тело), врат и глава.**

Корпус се израђује у облику купе заобљеног врха и у облику пресечене крушке. **Врат** је дугачак и танак дужине од 360 - 500 мм. На глави су уграђене чивије на којима су причвршћене жице.

Тамбура се при свирању држи у хоризонталном положају и окренута је на леву страну. Звук се добија када се десном руком и помоћу трзалице свира по жицама. Притискањем на жице прстима леве руке производе се тонови различити по висини. У народној инструменталној традицији тамбура се употребљавала као соло - инструмент а у новије време и као ансамблов инструмент. Често су овим инструментом биле праћене и народне песме. У традицији кола била је део ансамблова састављених од гајде, бубња, тамбуре и ћеманета.

Драган Дауѿовски

Да ли знате?

Тамбура је најраспрострањенија у источној Македонији, па одатле добија македонско име *лиѿарка* или *чейворка*.

*ѿерце
(ѿрзалица)*

*начин
држања ѿерце-
ѿа -ѿрзалице*

Препорука за слушање:

Композиција за соло-тамбуру у извођењу Драгана Даутовског.

Ћемане

*Ћемане њихо жуди,
њихо жуди, њесму лије.
Бела Рада њлајно бели,
њлајно бели, њесму њева.*

Т. Нанкова

Ћемане

Ћемане - гусле је гудачки инструмент крушковидног облика на коме су затегнуте три жице (струне). Постоји врста ħеманета са четири жице. Израђује се од једног парчета дрвета са три конструкцијска дела: **крутна** (корпус), **врат** (шија) и **глава**, од ораховог, јаворовог или другог дрвета.

Звук се добија када се десном руком уз помоћ гудала вуче по жицама. Гудало може да буде право или савијено у облику лука, са врхом и жабицом на којој су затегнута влакна од коњског репа. Држањем жица прстима леве руке, производи се различита висина тонова. Жице су постављене на различитој висини, тако да може да се свира на две жице истовремено. На првој и трећој жици се испуњава мелодија, а на другој жици, лежећи тон.

За време свирања ħемане се држи у вертикалном или косом положају, наклоњено на десну страну. Ћемане се користи у пратњи народних песама, а ретко и као солистички инструмент.

*Ћемане са жудалом
и четири струне
(жице)*

Да ли знате?

„Ћаменџе” је име трожичаног гудачког инструмента истог облика као и ħемане, који је карактеристичан за Турску, Иран, Сирију, Арабију и државе афричког континента...

жудало за ħемане

Препорука за слушање:

Композиција за соло-извођење на ħеманету.

Канон

*Канон њева у кићеној гори
и орач рано на њиви оре!
Са њим њесме се њраве
канон да славе!*

Т. Нанкова

канон

Канон је жичани инструмент. Има правилан трапезоидни корпус (облик). Најчешће се израђује од јаворовог дрвета. Трапезоидни корпус канона је затворен малом даском од смреке и козје коже. Изнад козје коже постављен је подупирач (магаренце) за струне, подупрен на четири места. Изнад коже има смрекову дашчицу која покрива корпус. На њему је затегнуто од 24 до 27 жица, груписаних по три у реду.

Звук се производи ударањем металним напрсцима по струнама. Канон је виртуозни солистички инструмент. У Македонију су га донеле турске путујуће чалгаџијске групе.

Препорука за слушање:

Композиција за соло - извођења на канону.

уџ

Ут

*Уџ диже галаму, и џамо и џу.
Нека се нови дан рађа,
нека живоџ куца,
и нек зора џуца!*

Т. Нанкова

Ут је инструмент са жицама персијско-арапског порекла. Има трбушасто-крушкасто тело. Код неких врат је краћи, а код неких дужи. На глави су му чивије којима се затезу струне (жице). Број жица је различит и креће се између осам и дванаест.

Звук се производи када се десном руком и помоћу трзалице свира по жицама. Притискањем на жице прстима леве руке добија се различита висина тонова. У инструменталној пракци ут се најчешће среће као ансамблов инструмент у саставу чалгија. Ут се употребљава и као солистички инструмент.

Препорука за слушање:

Народна песма „Три години станаа”, у пратњи оркестра чалгија.

Лахута

*Гудалом и жицом се вуче
и њесма лахуџе њече.*

*Тонове ошџре она вади
о борбама јунака младих..*

Т. Нанкова

Један од старих традиционалних албанских народних инструмената је лахута. Најчешће се израђује од јаворовог, али може и од друге врсте дрвета. Састављен је од тела - које је са предње стране покривено растегнутом кожом. Има дугачак врат, завршава се изрезбаном главом, у облику коњске главе, или главе орла или сокола. Инструмент има само једну жицу. Тон се добија гудањем гудала по жици десном руком. Притискањем на жицу, левом руком, се добијају тонови различити по висини. При свирању инструмент лахута се држи вертикално, подупрт на колено или у крилу.

начин свирања

Лахута има оштар и драматичан звук.

Препорука за слушање:

Композиција за соло извођење на лахути.

Чифтелија

*Труј, врай и ѓлава
имам, виџи сџас.*

*Чифџелија звонак ѓлас
мелодија за све нас.*

Т. Нанкова

Чифтелија је традиционални албански народни жичани инструмент. На албанском језику чифтели значи „пар”, па зато је и инструменат добио име чифтелија.

Састављен је од три дела: **труп**, дугачак **врат** и **глава**. На глави се налазе две чивије које служе за штимање. Има две жице. Једна жица производи нижи тон и служи за пратњу, док друга жица производи виши тон и на њој се свира мелодија.

чифџелија

Звук се добија када се десном руком и помоћу трзалице свира по жицама. Притискањем на жице прстима леве чифтелија руке производе се тонови различити по висини.

Препорука за слушање:

Композиција за соло-извођење на чифтелији.

Израда Шарџија

Шаргија

*Пријисни жице левом руком
шарџија ће дајти музику што се воли.
Тонове нежне у љубавној њесми
за срце које ми њлени једна Весна.*

Т. Нанкова

шарџија

Шаргија је још један традиционални албански народни инструмент из групе жичаних инструмената.

Састоји се од три дела: тело, врат и глава. Тело има крушкасти облик са неколико малих и једим већим отвором. Врат је дуг око 50 см и има 12 прагова. На глави шаргија има чивије које се налазе напред и са стране. Шаргија има 5, 6 или 7 жица. На највишој жици се свира мелодија, док друге жице служе за пратњу.

Звук се добија када се десном руком трза по жицама. Притискањем на жице прстима леве руке производи се мелодија.

Инструмент шаркија је по облику сличан двојичаној чифтелији, а има звонак звук као турски саз.

Препорука за слушање:

Композиција за соло извођење на шаргији.

Џура Саз

*Џура Саз се слуша
шири њесме за душу.
Прџима десне руке
свирам и њевам њом који ме воли.*

Т. Нанкова

џура Саз

Џура Саз је традиционални турски народни жичани инструмент, најмањи из породице инструмената баглама. Израђује се од дудовог дрвета, смреке, храста, ораха или друге врсте дрвета. Дужина инструмента може да буде од 50- 70 см.

Состој и се од три дела: тело, врат и глава. Тело има крушкасти облик. Врат је дугачак и на њему леже три пара жица. На једном пару жица свира се главна мелодија док друга два пара жица служе за пратњу. На глави џура саза налазе се чивије које служе за штимовање.

Традиционални начин свирања на сазу је прстима десне руке, док професионални свирачи употребљавају трзалицу.

Препорука за слушање:

Композиција за соло-извођење на џура сазу.

Задатак:

1. Употребом ИКТ направи албум жичаних народних инструмената.

Јоханес Брамс „Мађарски њлес”

Јоханес Брамс

Јоханес Брамс је немачки композитор, диригент и клавириста који је живео и стварао у 19. веку. Потиче из сиромашне породице и због тога је од младих година свирао и зарађивао за живот. Компонирао је песме, хорске композиције, али и инструментална дела. Одржавао је концерте.

По карактеру је био весело, срдчан и пријатељски расположен. Волео је да се дружи и са најмлађим љубитељима музике - децом.

Немачко народно стваралаштво и стваралаштво других народа, посебно народне песме, често су биле инспирација у његовом стваралаштву. Зато његове композиције изобилују мелодијама из словеначког и мађарског музичког фолклора.

„Мађарски њлес бр.5”

Плес мађарских Рома, назван Чардаш, је основа за стварање ове композиције. Величанствени звук оркестра и темпераментни ритам акцензован ударним инструментима, на моменте оставља слушаоца у исчекивање и ствара весело расположење.

Друга целина плеса, у смиреном ритму, најављује репризу популарне мелодије која свечано и упечатљиво заокружује композицију.

Чардаш је мађарски традиционални плес у 2/4 такту. То је темпераментна игра у брзом темпу, често заступљена у стваралаштву мађарских композитора и композиторима других земаља.

изра „Чардаш”

Задаци:

1. Одреди врсту музичког дела према начину извођења.
2. Изабери партнера и плешу у ритму чардаша.

Бубањ

*На сред села бубањ луџа,
бубањ луџа, рум-дум дум. бубањ
Оџа, оџа геда клечи
оџа оџа, бубањ јечи.*

Т. Нанкова

бубањ

Бубањ је традиционални македонски ударачки инструмент направљен од буковог, ораховог или кестеновог дрвета.

Срећемо га најчешће у две величине: велики, именован као **бубањ** и мали бубањ, тзв. **бубањчић**. Обруч бубња најчешће је израђен од буковог, ораховог или кестеновог дрвета. На обе стране обруча разапета је штављена овчја или козја кожа, затегнута ужадима која их дијагонално повезује.

Звук бубња се добија ударањем по затегнутој кожи, со специјално израђеним удараљкама названим кукуда и прачка.

Кукуда се прави од ораховог дрвета и по облику наликује на лулу.

Прачка је танка и израђује се од кучећег дрена или врбе.

Бубањ се причвршћује за каиш који се пребацује преко левог рамена, у позицији да може да се удара са обе стране. Бубањ се најчешће употребљава као придружни инструмент.

Извеођачи на бубњу и шамбури

чланови КУД

Препорука за слушање:

Композиција за соло-извеођење на бубњу.

начин свирања

Даире

*Јас сам Даф, а зову ме даире.
Ударају ме руком до јујра
Прајорци ми звецкају,
џа им срца џецкају.*

Т. Нанкова

даире

Даире су ударни инструмент и користе се за одржавање ритма.

Састоји се од два дела: мембране и дрвеног обруча. Мембрана даира је направљена од штављене козје коже, разапета на дрвеном обручу. На обручу су лабаво постављене металне плоче у паровима.

Звук се производи наизменичним ударањем по кожи, левом и десном руком. Када свирач удара по даирама ручним зглобом и оне производе кратак и звонак звук.

Употребљава се као солистички и ансамблов инструмент у оркестру чалгија, заједно са инструментима гајда и тарабука. Даире се користе у музици свих културних заједница у Републици Македонији.

Препорука за слушање:

Композиција „Врби се врбо зелена”, у пратњи даира.

даире

Тарабука

*Када Диме на џарабуки луџа
суседи се жале на буку
У џај час се будим и ја
џа јечи џесма на џлас.*

Т. Нанкова

начин свирања

Тарабука је арапски ударни инструмент. Израђен је од глине и има облик вазне. Састављена је од два дела: **горњи и доњи део**. Горњи део је са широком кружном површином, затворен штављеном кожом. Доњи део је празна цев, проширена при крају.

Тон се производи ударањем по затегнутој кожи, наизменично левом и десном руком. Данас се тарабука често користи као ритмички инструмент и у различитим саставима народних оркестара.

Препорука за слушање:

Композиција за соло-извођење на тарабуци.

Задатак:

1. Употребом ИКТ направи албум ударних народних инструмената.

Ајде Милке да бегаме (по слуху)

парогна

Ај - де Мил-ке да бе - га - ме, в на - ше се - ло Ма-ле - ше - во.

Мил - ка - но мо-ри мо-ме у - ба - во.

В наше село Малешево
од три страни сонце грее
Милкано . . .

Од три страни сонце грее
од четврта месечина.
Милкано . . .

Да ли знате?

Малешевија се налази у источном делу Републике Македоније, окружена Малешевским планинама. Богатство букових, борових и хрстових шума одредило је и њено име „Малеш - планина”. Овде је природа мајчинском несебичношћу даровала сваки сегмент. Видик који нуди овај предо је као из приче: бескрајно зеленило и беспрекорно чиста околина.

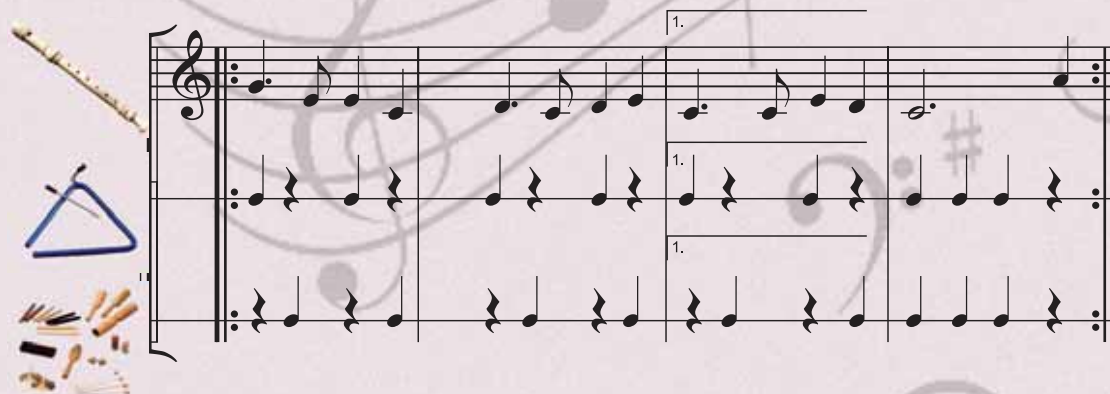
Пема „Ајде Милке да бегаме” је обележје фолклорне музичке традиције и народне песме у малешевском крају.

Било једном једно време

First system of musical notation for the song "Било једном једно време". It consists of three staves: a flute staff in treble clef with a 4/4 time signature, a triangle staff with rhythmic patterns, and a drum set staff with rhythmic patterns. The melody is written in 4/4 time.

Second system of musical notation, including a first ending bracket labeled "1." at the end of the flute staff. The triangle and drum set staves continue with their respective rhythmic patterns.

Third system of musical notation, including a second ending bracket labeled "2." at the end of the flute staff. The triangle and drum set staves continue with their respective rhythmic patterns.

Из стваралаштва Фредерика Шопена „Мазурка у В-dur”

Фредерик Шопен

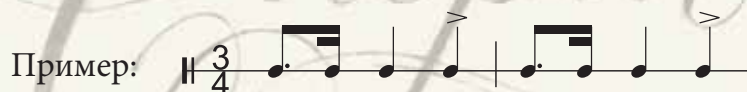
Фредерик Шопен (FrMric Chopin 1810-1849) је једен од највећих пољских композитора за клавир. По мајци је био Пољак, а по оцу Француз. У домовини су га сматрали чудом од детета, али у двадесетој ју је напустио и никада више се није вратио. У Паризу је створио кардара као учитељ, извођач и композитор.

Шопенова музика за клавир је препознатљивог стила и универзалног музичког језика. Његово свирање је било благородно и прослеђено јаким осећањима и емоцијама.

Шопен није причао приче, сликао сцене, већ је остављао слушаоца да лично доживи музику.

Мазурка

Мазурка је пољска народна игра у троделном такту и игра се у паровима. Препознатљива је по веселом карактеру и по потцупкивању за време игре. Мазурка има пунктиран (наглашени ритам), најчешће на трећем времену.

Шопеново стваралаштво сачињавају збирке игара: мазурки, полонеза и валцера. То су препознатљива дела за пољску музику кроз која провејавају фолклорни елементи.

У његовим клавирским композицијама често је стилизовано више врста народних игара.

Да ли знате?

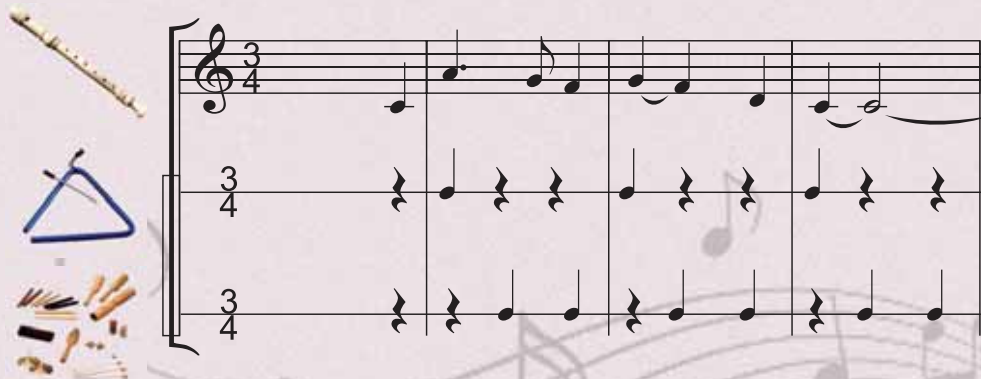
У Варшави се сваке пете године одржава међународни концерт пијаниста у част Фредерика Шопена. О овом великом композитору снимљен је филм „Песма у сећање на живот Шопена”.

Музеј - кућа у Железова Вола

Моја Бони преко океана

Flute

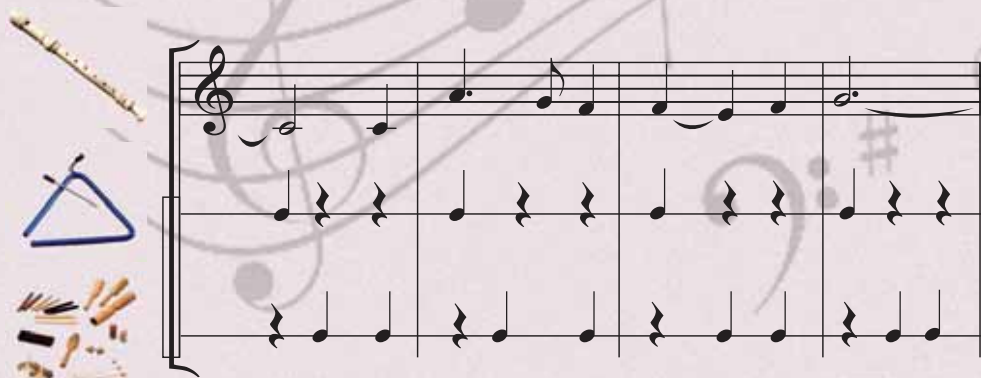
Triangle

Drum set

3/4

3/4

3/4

Flute

Triangle

Drum set

3/4

3/4

3/4

Flute

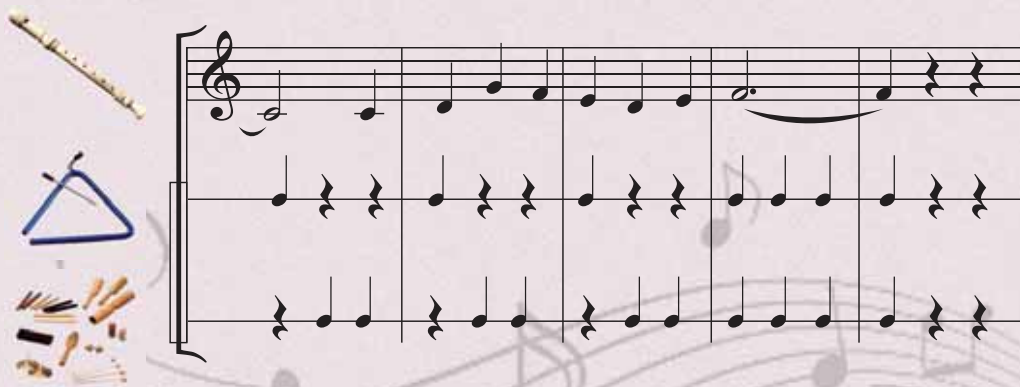
Triangle

Drum set

3/4

3/4

3/4

The first system of music consists of three staves. The top staff is in treble clef and contains a melody of quarter notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5, followed by a half note G4. The middle staff is in bass clef and contains a steady eighth-note accompaniment. The bottom staff is in bass clef and contains a steady eighth-note accompaniment. To the left of the staves are three icons: a flute, a triangle, and a drum set.

The second system of music consists of three staves. The top staff is in treble clef and contains a melody of quarter notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5. The middle staff is in bass clef and contains a steady eighth-note accompaniment. The bottom staff is in bass clef and contains a steady eighth-note accompaniment. To the left of the staves are three icons: a flute, a triangle, and a drum set.

The third system of music consists of three staves. The top staff is in treble clef and contains a melody with first and second endings. The middle staff is in bass clef and contains a steady eighth-note accompaniment. The bottom staff is in bass clef and contains a steady eighth-note accompaniment. To the left of the staves are three icons: a flute, a triangle, and a drum set.

Певамо о нашим просветитељима

Св. Кирил и Методиј

Браћа Кирил и Методије су утемељивачи словенске писмености у IX веку.

Кирил је створио прву словенску азбуку, V Глаголицу, која има 38 слова и заједно са његовим братом Методијем превео прве ^{*} књиге са грчког на старословенски језик.

Са мисионерском делатношћу ширили су и словенску писменост кроз све словенске земље.

Следбеници кирилометодијевског дела је група ученика који су продужили њихов племенити рад.

Свѣѣи Кирил и Методије (по слуху)

музика: Т. Радевски

Ми-на-а ве-ко-ви дол - ги и мно - гу уш - те ќе ми - нат
ва - ши-те и - ми-ња све - ти ни - ко-гаш не - ма да зги - нат.
По-свет-ли ли-ко-ви за нас не - ма под не - бе-сен свод
аз - бу-ка ви - е му да - дов-те на це - ли-от слав - јан-ски род.

Вие солунските браќа,
учители наши први,
народот вие го учевте,
напред со книга да врви.

И како сонцето светло
вечно од небо да сјае,
така сред народ славјански,
делото ваше ќе трае.

Песмом на одмор
 „Летимо“
 (слушамо и певамо по слуху)

музика: Боро Мајданац
 шексѝ: Огнен Неделковски

Баш е, до - бро да си де - те, ча - о
 де - ца, ча - о де - ца, баш е до - бро да си пти - ца, ти си
 пти - ца, јас сум пти - ца. О - ва дет - ство ле - та, ле - та си - те
 зем - ји да се ми - нат, да ги ви - ди си - те чу - да
 од Е - ква - дор па до Ки - на! Ле - та - ме, ле - та - ме, ле - та - ме, пес - на не сле - ди
 лет, Ле - та - ме, ле - та - ме, ле - та - ме, пес - на но - си - ме низ свет, свет.
 свет, Пес - на но - си - ме низ свет.

Баш е добро да си пчела
 да ги допреш сите бои,
 баш е добро да си облак
 што на сино небо стои.

Ова детство лета, лета
 сите земји да се минат,
 да ги види сите чуда
 од Еквадор, па до Кина.

рефрен:

Летаме, летаме, летаме
 песна ни следи лет,
 летаме, летаме, летаме
 песна носиме низ свет.

САДРЖАЈ

Проширивање обима тонова.....	5
Положај тона си - h (мало).....	6
<i>За све нас</i> (песма о домовини)	7
Положај тона ла - а (мало).....	8
Тонски род.....	9
а-moll лествица природна врста.....	10
Певамо и свирамо у C-dur и а-moll природна врста	12
Волфганг Амадеус Моцарт „Турски марш”	13
Интервали.....	14
Интервал терца.....	15
Интервал кварта.....	16
Мелодијске вежбе са интервалима терца и кварта	17
Из новог света.....	18
Интервал квинта	20
Мелодијске вежбе и песме са интервалом квинта	21
Интервал секста.....	22
Мелодијске вежбе и песме са интервалом секста.....	23
Интервал септима	24
Мелодијске вежбе и песма са интервалом септима	25
<i>Јесен</i>	26
<i>Шећерна Мелодија</i>	27
Врсте музичког извођења.....	28
Из стваралаштва Запре Запрова	29
Музичко изражавање и стварање (модел асоцијације)	30
Јохан Штраус „На лепом плавом Дунаву”	31
Стварамо и свирамо (музичко изражавање и стварање преко свирања музичких целина).....	32
<i>Елко, елко</i>	34.
<i>Зима</i>	35
Фолклор.....	36
Народни музички инструменти	37
Слушамо народна кола	38
Музички фолклор (народни музички инструменти).....	40
Зурла.....	41
Кавал	42
Гајда.....	43
Фрула.....	44
Дудук	45
Из стваралаштва Живојина Глишића	46
Дуга	47
Ликовно и литературно изражавање	48
Тамбура.....	49
Ђемане	50
Канон.....	51
Ут.....	51

Лахута.....	52
Чифтелија.....	52
Шаргија.....	53
Џура Саз.....	53
Јоханес Брамс „Мађарски плес”.....	54
Бубањ.....	55
Даире.....	56
Тарабука.....	56
<i>Ајде Милке да бегаме</i>	57
<i>Било једном једно време</i>	58
Из стваралаштва Фредерика Шопена (<i>Мазурка у В-dur</i>).....	59
<i>Моја Бони њреко океана</i>	60
Певамо о нашим просветитељима.....	62
<i>„Лейџимо”</i>	63